

فرهنگ لغات و اصطلاحات وقف

(بخش سیزدهم)

سید جلیل محمدی^۱

چارتاق - چارتاق. چارطاقی. چهارتاقی. || قبه و گنبدی که بر چهارپایه و ستون استوار باشد. || بنایی به شکل خاص که بر گورها کنند. (لغتنامه دهخدا) || سقف یا گنبد که بر روی چهارپایه بنا شده و چهار طرف آن باز باشد. (فرهنگ عمید)

- از عایدی موقوفه محلی خاص به صورت چارطاقی در کنار قبرستان قدیمی بر روی قبر خود و عیالم بسازید و ... (وقفنامه عادی مورخ ۱۲۸۸ هـ.ق)
چارخَد - چهار حد. شرق، غرب، جنوب، شمال.

جهان را همه چارحد گشت و دید
که بی چارحد ملک نتوان خرید
(نظامی): (لغتنامه دهخدا)

چاه - گودال تنورمانندی که در زمین حفر کنند برای رسیدن به آب و بالا آوردن آب یا ریختن فاضلاب. چون زچاهی می کنی هر روز خاک
عاقبت اندر رسی در آب پاک
(مولوی): (فرهنگ عمید)

- مورد وقف: ... به انضمام یک حلقه چاه آب واقع در ... (از یک وقفنامه قدیمی)
چاه زه - چاهی که برای جمع شدن آب دور و بر ساختمان و رفع نم و رطوبت در داخل ساختمان یا بیرون حفر می کنند. - زه و زه کشی
یک چاه زه مشتمل بر یک دستگاه الکتروپمپ ... (میراث ماندگار، ص. ۸۰)

چشمه سار - چشمه و زمین های اطراف آن. آن جایی که در آن، چشمه زیاد است. || به معنی سرچشمه هم گفته شده. (فرهنگ عمید)

- مورد وقف شش دانگ مزرعه ... و چشمه سار اطراف آن و ... (میراث ماندگار)
چک - (فرانسوی) حواله. نوشته ای که شخص به وسیله آن از پولی که در بانک یا نزد صراف دارد مبلغی

۱. دادستان بازنشسته سازمان ثبت اسناد و املاک کشور.

بگیرد یا به کسی حواله دهد. (فرهنگ عمید) || قبالة. برات. (لغتنامه دهخدا)

چَم - (لنجانات اصفهان) به مزرعه کوچک یا کشتزار یا بیشه‌زاری که در زمینی در حوالی یا در پیچ‌وخم رودخانه‌های بزرگ واقع است، گفته می‌شود.

- مورد وقف شامل اراضی مزروعی، آیشی، بیشه‌زار، چم، و... (از یک وقفنامه عادی قدیمی در اصفهان)

چَند - (خوانسار) زق‌زار. زمینی که آبدار باشد. زمینی که در اثر آب‌سالی پر آب شود به نحوی که کشت و زرع در آن ممکن نباشد.

- قسمتی از زمین‌های موقوفه در سال‌های آب‌سالی به‌صورت چند درمی‌آید که باید زه‌کشی شود. - زه‌کشی

چارو - محلی که آب از زیر و رو می‌رود. (اصفهان) || از اصطلاحات قدیمی اصفهان، به جایی گفته می‌شود که آب از زیر و رو عبور می‌کند.

مورد وقف: شش‌دانگ یک درب باغ مشجر واقع در قریه جوزدان ... جهت فرش زیلوی مسجد سر چارو. (اسناد موقوفات اصفهان، ص. ۲۷۶ دفتر دهم، وقفنامه مورخ ۱۳۳۰ ه. ق.)

چشمه - محلی است که آب زیرزمینی به‌طور طبیعی در سطح زمین نمایان می‌شود.

هرکجا چشمه‌ای بود شیرین مردم و مرغ و مور گرد آیند (سعدی)

|| نمونه. بخش. باب. دو چشمه مغازه: دو باب یا دو دهنه مغازه، دو چشمه پل: پل دو دهنه. (فرهنگ بزرگ سخن)

- تمامی دو چشمه دکان، جنب حمام بازارچه باب‌الدشت اصفهان. (سند موقوفه مسجد آقانور اصفهان، ۱۰۶۹ ه. ق.): (ص. ۵۰۳ دفتر سوم موقوفات اصفهان)

چند بُری - (بیدهند خوانسار) دور کردن آب‌های تراوش شده و رطوبت و نم زیاد از سطح بعضی از زمین‌های زراعتی و باغات در سال‌های آب‌سالی و فراوانی آب به‌وسیله کندن جوی‌های گود و باریک. زه‌کشی. - زه‌کشی.

چهارده معصوم - حضرت محمد رسول... (ص)، حضرت فاطمه زهرا (س) دختر رسول خدا (ص)، حضرت علی (ع) امیرالمؤمنین و یازده فرزند وی به‌ترتیب حضرات ائمه علیهم‌السلام؛ حسن، حسین، علی بن حسین (زین‌العابدین)، محمدباقر، جعفر الصادق، موسی الکاظم، علی بن موسی الرضا، محمدتقی، علی نقی، حسن عسگری و مهدی قائم‌آل محمد (عج) - معصوم

- عواید و درآمد مورد وقف کلاً صرف برگزاری مجالس روضه و شرح فضایل و مناقب چهارده معصوم (ع) در طول سال گردد. (از یک وقفنامه عادی قدیمی)

چهار مذهب - مراد چهار مذهب اسلام است؛ نزد اهل سنت: حنفی، شافعی، مالکی و حنبلی. (فرهنگ عمید)

چه اشخاصی می‌توانند درخواست مُهر و موم ترکه نمایند. - مُهر و موم.